

Voglov chodník

Kraj:	Banskobystrický
Okres:	Brezno
Geomorfologické jednotky:	Horehronské podolie, Nízke Tatry a Slovenský raj
Geologické jednotky:	veporikum a silicikum
Chránené územie:	Národný park Nízke Tatry
Prístup:	bus Telgárt, obecný úrad / vlak Telgárt, penzión
Východisko:	Telgárt, námestie, resp. žel. zastávka Telgárt, penzión
Trasa:	Telgárt, námestie - turistické rázcestie Telgárt, vstup do lesa (Č) - dnom doliny Zubrovice k severu - sedlo a turistické rázcestie Tri mosty (- odbočka na Ždiar a späť) - ľavým svahom doliny Zubrovice k juhu - turistické rázcestie Pod Ždiarom (- skratkou na námestie) - Telgártsky viadukt - žel. zastávka Telgárt, penzión - Telgárt, námestie
Dĺžka, prevýšenie:	6,3 km, prevýšenie 240 m (odbočka na Ždiar - jeden smer 1,2 km, prevýšenie 90 m)
Čas prechodu:	2,5 h
Počet zastávok:	2
Náročnosť:	nenáročná trasa

Zameranie chodníka: historické, lesnícke, technické

Typ chodníka: samoobslužný, okružný (s odbočkou), obojsmerný, peší, celoročný

Nadväznosť na turistickú značku: Začiatočný úsek trasy je súbežný červenou a záverečný s červenou a zelenou turistickou značkou.

Rok otvorenia: 2020

Aktuálny stav: Náučný chodník je v dobrom stave.

Textový sprievodca: nie je

Kontakt: Obec Telgárt, Telgárt 70, 976 73 Telgárt, tel. 048 / 6194 600

Poznámky: (1) V centre obce, resp. vo východisku náučného chodníka absentuje úvodný panel. Oba panely stoja v teréne blízko seba v závere trasy, väčšina trasy je tak bez panelov. (2) V teréne v sedle Tri mosty je vyznačená odbočka z okruhu trasy na vrch Ždiar (1 167 m n. m.) s krížom, poskytujúcim výhľad (1,2 km, prevýšenie 90 m). (3) Náučný chodník nesie meno povereného správcu poľovnej oblasti za Slovenského štátu, ktorej územím vedie, Jana (Johanna) Vogla ml. (viac v hesle nižšie).

Využitelnosť pre školy

Náučný chodník je vhodný pre terénne vyučovanie, hoci informačné panely sú pre výučbu využiteľné len obmedzene.

Čo sa oplatí vidieť na trase náučného chodníka a v okolí

Telgárt. Obec východne od Brezna a severne od Revúcej v najvýchodnejšej časti Horehronského podolia na úpätí Kráľovej hole pozdĺž pravostranného prítoku Hrona Zubrovica, v ktorého doline nad obcou sa stýkajú Nízke Tatry so Slovenským rajom. V rokoch 1948 - 1990 niesla názov Švermovo. V roku 1326 sa prvýkrát písomne spomína pôvodná, nevedno kedy zaniknutá osada Tiergarten, ležiaca 5 km východne za sedlom Besník pri hornom Hnilci. Jej názov súvisí s polohou v rámci poľovného revíru uhorských kráľov siahajúceho od Muráňa na východ. K návštevám kráľa Mateja Korvína a jeho družiny v 15. storočí sa viažu legendy i miestopisné názvy. Nová osada pri Zubrovici na hornom Pohroní vznikla v období valašskej kolonizácie, prvá písomná zmienka o nej pochádza z roku 1549. Patrila Muránskemu panstvu. Obyvatelia sa zaoberali chovom oviec a dobytká, povozníctvom, ťažbou dreva a výrobou drevného uhlia. S rozvojom železiarskeho priemyslu rodinami Koháriovcov a Coburgovcov v 18. a 19. storočí pracovali aj v hutách vo Valkovni, Červenej Skale a Pohorelej. Ďalší rozmach nastal vybudovaním železničnej trate Červená Skala - Margecany v 30. rokoch 20. storočia (pozri heslo nižšie). V čase výstavby mala obec až päť tisíc obyvateľov, z čoho bolo 3 200 robotníkov a technikov z celého Československa. V druhej svetovej vojne a počas Slovenského národného povstania (SNP) v okolí prebiehali intenzívne boje, pri ktorých 5. septembra 1944 obec vypálili. Obnovená bola až v 50. rokoch 20. storočia. V panoráme obce dominuje barokový gréckokatolícky kostol z roku 1784, ktorý dal vybudovať František Kohári. Pamiatkami sú aj pomník hrdinov SNP (z roku 1954) a cintorín 105 padlých v SNP (1959). Pre priaznivé prírodné podmienky pre letnú i zimnú rekreáciu, polohu pri frekventovanej ceste i prírodné a technické atrakcie (viaceré blízke národné parky, železnica) sa v súčasnosti rozvíja cestovný ruch.

Voglov chodník. Pôvodne poľovnícky chodník na južnom úbočí Nízkych Tatier medzi Telgártom a sedlom Za Lenivou nad Bacúchom v oblasti Čertovej svadby, vedúci v dĺžke niekoľkých desiatok kilometrov niekdajším starostlivo udržiavaným revírom exilového bulharského cára Ferdinanda

Sachsen-Coburg-Gotha. Za Slovenského štátu po zábere poľovných revírov medzi Polomkou a Vernárom v roku 1939 nacistami dal starší chodník **Jan (Johann) Vogel mladší**, poverený funkciou správcu poľovnej oblasti, prebudovať a rozšíriť ako hlavnú komunikáciu pre výkon práva poľovníctva, ktoré tu využívali nemeckí pohlavári (H. Göhring, J. von Ribbentrop, H. Himmler). Kopaný chodník umožňoval jazdu bričkou s jedným koňom. Na zákaz vstupu pre miestne obyvateľstvo do lesa a na chodník počas poľovačiek bezohľadne dohliadal sám J. Vogel. Len pre zvrat vojnových udalostí sa na jeseň 1943 poľovačky nezúčastnili pozvaní Hitler a Mussolini. Počas Povstania J. Vogla popravili partizáni. Chodník sa zachoval takmer v celej dĺžke, jeho časť v okolí Telgártu je po obnove súčasťou rovnomenného náučného chodníka.

Železničná trať Červená Skala - Margecany. Jednokoľajná neelektrifikovaná železničná trať na strednom Slovensku vybudovaná v rokoch 1931 - 1936 ako súčasť prepojenia železničného uzla vo Zvolene s Košicko-bohumínskou traťou. V členitom horskom teréne Slovenského raja a Volovských vrchov bolo na nej vybudovaných 281 mostných objektov a 9 tunelov v celkovej dĺžke 3 800 m. Technicky najnáročnejšou bola časť trate pri Telgárte na ostrom kontakte Horehronského podolia s pohorím so zložitými geologickými pomermi krasového územia. Veľký výškový rozdiel na krátkom úseku v oblasti dnešnej zastávky Telgárt, penzión vyriešili vybudovaním špirálovej 2,3 km dlhej **Telgártskej slučky** na úpätí masívu Ždiaru a Gregovej na okraji Slovenského raja, prekonávajúcej prevýšenie 31 m. Súčasťou tohto unikátneho železničného diela je vyše 1,2 km dlhý **Telgártsky tunel - Tunel Kornel Stodolu** - s polomerom oblúka 400 m. Trať z tunela a naň nadväzujúceho násypu v oblúku pokračuje na **Telgártsky viadukt** - 86 m dlhý a 22 m vysoký oblúkový železobetónový most s kamennými oblúkmi po okrajoch. Neďaleko povyššie sa na trati nachádza deväťoblúkový kamenný **Chmarošský viadukt**, 114 m dlhý a 18 m vysoký. Trať v blízkom **Besníckom tuneli**, 848 m dlhom, prejde z Pohronia do doliny Hnilca, pričom v ňom dosiahne najväčšiu nadmorskú výšku zo všetkých tratí s normálnym rozchodom na Slovensku - 955 m n. m.

Prameň Hrona. Prameň druhej najdlhšej rieky Slovenska - Hrona - severovýchodne od Telgártu pod sedlom Besník v najvýchodnejšom okraji Horehronského podolia obkoleseného úzkymi pruhmi Spišsko-gemerského krasu, resp. práve tu sa stýkajúcich jeho dvoch podcelkov - na severe Slovenského raja a na juhu Muránskej planiny. Okolie prameňa blízko frekventovanej cesty je turisticky upravené.

Chránený areál Brezinky. Chránené územie západne od Telgártu a severne od Valkovne v lúčnej krajine východnej časti Horehronského podolia vyhlásené vo viacerých nevelkých izolovaných lokalitách v roku 2007 na ochranu zachovalých biotopov európskeho významu slatiny s vysokým obsahom báz, aktívnych vrchovísk, prechodných rašelinísk a trasovísk, degradovaných vrchovísk schopných prirodzenej obnovy a vresovísk s výskytom chránených druhov rastlín a živočíchov. Areál je zároveň rovnomenným územím európskeho významu a je (s výnimkou jeho najvýchodnejšej lokality) súčasťou rozsiahleho chráneného vtáčieho územia Nízke Tatry (obe sú súčasťou sústavy Natura 2000).

Prírodná rezervácia Meandre Hrona. Chránené územie vo východnej časti Horehronského podolia, tiahnuce sa od železničnej stanice Telgárt k juhozápadu k Červenej Skale - osade obce Šumiac -, vyhlásené v roku 1980 v nive Hrona na ochranu fluviálnych foriem reliéfu a lúčnych rašelinných fytocenóz. Rezervácia je zároveň územím európskeho významu a je súčasťou rozsiahleho chráneného vtáčieho územia Nízke Tatry (obe sú súčasťou sústavy Natura 2000).

Chránený areál Lúky pod Besníkom. Chránené územie východne od Telgártu vyhlásené v roku 2010 na dvoch blízkyh lokalitách na severne orientovaných svahoch v širšom okolí prameňa Hrona v mieste prelínania sa Horehronského podolia, Spišsko-gemerského krasu a Stolických vrchov na ochranu zachovalých biotopov európskeho významu: Nížinné a podhorské kosné lúky (6510), Horské kosné lúky (6520), Vysokobylinné spoločenstvá na vlhkých lúkach (6430), Kvetnaté vysokohorské a horské psicové porasty na silikátovom substráte (6230), Prechodné rašeliniská a trasoviská (7140),

Slatiny s vysokým obsahom báz (7230) a Smrekové lesy čučoriedkové (9410), biotopov národného významu: Mezofilné pasienky a spásané lúky, Podmáčané lúky horských a podhorských oblastí a Prameniská nížin a pahorkatín na nevápencových horninách a druhov rastlín a živočíchov európskeho významu a národného významu. Areál je zároveň územím európskeho významu (súčasť sústavy Natura 2000).

Kráľova hoľa (1 946 m n. m.) - vrch severozápadne od Telgártu vo východnej časti Nízkych Tatier, ktorého vrchol je dostupný po > Náučnom chodníku Šumiac - Kráľova hoľa a > Náučnom chodníku Slovenský raj - Nízke Tatry.

Horehronské podolie. Medzihorský geomorfologický celok na strednom Slovensku s úzkym dlhým pôdorysom - tektonická a erózo-denudačná zníženina pozdĺž horného toku rieky Hron medzi Medzibrodом a Telgártom, resp. sedlom Besník. Rozkladá sa medzi klenbou Nízkych Tatier na severe a Veporskými vrchmi a Spišsko-gemerským krasom na juhu, na západe nadväzuje na Zvolenskú kotlinu. Leží v nadmorských výškach zhruba 400 - 1 000 m a má charakter pahorkatiny až vrchoviny. Od Brezna na západ sa rozširuje k severu pod svahy Nízkych Tatier a dolinou Rohoznej vybieha k juhovýchodu (po Michalovú). Má pestré geologické podložie, v ktorom sa okrem hornín kryštalinika a mezozoických štruktúr okolitých pohorí vyskytujú najmä neogénne sedimenty a pleistocénne proluviálne uloženiny náplavových kuželov (najmä vo východnej časti) a glacifluviálne a riečne akumulácie terás. Perovitú riečnu sieť tvorí Hron a jeho prítoky, z ktorých mohutnejšie sú pravostranné z Nízkych Tatier. Podolie je z väčšej časti odlesnené (pasienky, lúky, polia), lesy, najmä smrekové, zaberajú prevažne strednú, členitejšiu časť.

Národný park Nízke Tatry (NAPANT). Druhý najväčší národný park Slovenska s rozlohou (bez ochranného pásma) bežmála dosahujúcou rozlohu najväčšieho - Tatranského - národného parku. Bol vyhlásený v roku 1978 v dvoch izolovaných avšak na dvoch miestach sa stýkajúcich areáloch, a to v ústrednej časti a na severných rázsochách **Ďumbierskych Tatier** a najvýchodnejšej časti **Starohorských vrchov** (západná časť) a v ústrednej časti a na severných rázsochách **Kráľovoholských Tatier** a malej okrajovej časti **Slovenského raja** (východná časť). Mohutná klenbohrásť Nízkych Tatier, pretiahnutá západo-východným smerom, dlhá vzdušnou čiarou 60 - 75 km, presahuje vo veľkej svojej časti hornú hranicu lesa (zníženú človekom) a Ďumbierom dosahuje nadmorskú výšku 2 046 m. Centrálnu a južnú časť tohto jadrového pohoria budujú prevažne kryštallické bridlice a granitoidné horniny a severné rázsochy ako aj Starohorské vrchy na území národného parku najmä vápence, dolomity, pieskovce, ílovité a piesčité bridlice. Na rozsiahlych vápencových územiach sa vyvinul kras - spomedzi dvanástich vyčlenených nízkotatranských krasových území sú azda najpopulárnejšími Kras Demänovskej doliny (s Demänovským jaskynným systémom, vyše 43 km dlhým), Kras Jánskej doliny (s najhlbšou jaskyňou na Slovensku - Systém Hipmanových jaskýň - s hĺbkou 499 m) či Ďumbiersky vysokohorský kras (s Jaskyňou mŕtvych netopierov, vyše 21 km dlhou). Asi 70 % územia parku zaberajú lesy, ktoré sú aktuálne postihnuté na mnohých miestach zvýšenou neplánovanou ťažbou spôsobenou rôznymi príčinami (vetrové či lykožrútové kalamity), vyplývajúcimi z narušenej ekologickej stability porastov ako dôsledku nepriaznivého stavu lesov (neprirodzená štruktúra, meniace sa prírodné podmienky, turizmus, chyby v obhospodarovaní). Najvyššie územia národného parku zaberajú okrem skalných vrcholov a chrbtov pred stáročiami odlesnené sekundárne lúky a pasienky (hole). Horskú flóru zastupujú napr. zvonček maličký, horec Clusiov, stokráska Micheliho, poniklec slovenský či metluška krivoľaká, z fauny tu žije o. i. medveď, rys, vlk, svišť i vysadený kamzík vrchovský tatranský, vzácny hrabáč tatranský a hrabáč snežný. Vtáky reprezentuje orol skalný, orol kriklavý, včelár obyčajný, hlucháň hôrny, tetrov holník. Na území národného parku je viacero území európskeho významu a prekrýva ho chránené vtáčie územie Nízke Tatry (s výnimkou areálov lyžiarskych stredísk v masíve Chopku), ktoré sú súčasťou sústavy Natura 2000; v krasovej časti Demänovskej doliny je vyhlásená ramsarská lokalita Jaskyne Demänovskej doliny.

Slovenský raj. Jeden z dvoch plošne nevelkých geomorfologických podcelkov celku Spišsko-gemerský kras na strednom Slovensku. S jeho druhým podcelkom - Muránskou planinou - je úzko prepojený pri Švermove južne od sedla Besník. Horské krasové lesnaté územie sa rozprestiera medzi Hranovnicou, Telgártom, Dedinkami a Smižanmi. V geologickej stavbe prevládajú triasové vápence, v menšej miere sa vyskytujú aj dolomity. V oblastiach budovaných vápencami sú dobre zachované zvyšky zarovnaných povrchov z obdobia terciéru. Najstarším je mierne zvlnená severozápadná časť planiny Glac, kde sú zachované reliktory staropaleogénneho reliéfu (okolo 40 mil. rokov). Rozsiahly zarovnaný povrch z neogénu (6 mil. rokov) predstavujú krasové planiny s nadmorskou výškou 1 000 - 1 110 m, ako sú Glac, Geravy, Skala, Pelc a iné. Sú dotvorené krasovými formami (závrty, úvaly, ponory, škrapy), vo veľkej miere aj podzemnými (jaskyne a priepasti - unikátny je komplex Stratenskej jaskyne). V reliéfe dominujú okrem spomínaných krasových planín riečne doliny, ktoré územie zarovnaného povrchu rozčleňujú. V okrajových častiach sú to kaňonovité doliny Hnilca a Hornádu. Do planín sa zarezávajú mnohé tiesňavy, napr. Veľký Sokol, Malý Sokol, Kysel, Piecky, Suchá Belá a iné. V tiesňavách sa vyskytujú vodopády, skalné stupne, kaskády a pereje. Prevažná časť územia Slovenského raja so zachovalou a turisticky atraktívnou prírodou tvorí jadro Národného parku Slovenský raj a jeho západný okraj spadá do Národného parku Nízke Tatry.

Názvy informačných panelov

1. Voglov chodník
2. Telgártska slučka a Telgártsky tunel - Tunel Kornela Stodolu

Informačné panely v teréne neobsahujú názov náučného chodníka ani nie sú číslované.

